

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Pal. Jono Pauliaus II palikimas Lietuvai

2013-09-06

ŽURNALAS: NAUJASIS ŽIDINYS-AIDAI

TEMA: Religija

AUTORIUS: Žygimantas Pavilionis

DATA: 2013-09

Kalba Šv. Jono bažnyčioje pal. Jono Pauliaus II apsilankymo 20-mečio proga

Jūsų Eminencija, gerbiamas Prorektorium, gerbiamas George Weigel, Seimo nariai, visi susirinkusieji, leiskite man padėkoti už suteiktą garbę į Jus kreiptis šia iškilminga proga.

Prieš 20 metų, kai pal. popiežius Jonas Paulius II lankėsi Šv. Jono bažnyčioje, buvau šio garbingo Universiteto studentas, besidomintis religijos filosofija ir diplomatija, kurios kelius pradėjau minti taip pat prieš 20 metų. Tuomet mes visi buvome tarp šviesos ir tamsos, kaip būtų pasakęs mano Tėvas Rektorius Rolandas Pavilionis, pirmasis man papasakojęs apie savo susitikimą su Šv. Tėvu.

Kai Popiežius atvyko, mes ėjome iš tamsos – buvo praėjusios tik kelios dienos po sovietų kariuomenės išvedimo, taip pat keli mėnesiai po Europos Sąjungos viršūnių Kopenhagos susitikimo, kuriame gavome bilietą į ES – teisę į Asociacijos sutartį, tą pačią teisę į Europą, kurią po 20 metų (šių metų lapkritį Vilniuje) bandysime įtvirtinti Ukrainai ir kitoms Rytų kaimynėms, mėginančioms sekti Jono Pauliaus II keliais, tęsiančioms mūsų pradėtą estafetę.

Per tuos 20 metų iš tiesų sugebėjome įveikti tamsą. Vašingtone ir kitur esame dažnai vadinami sėkmingiausios transformacijos pavyzdžiais, įkvepiančia sėkmės istorija. Atkūrėme savo namus, kuriuose jauku ir saugu gyventi, džiaugiamės bene sparčiausiu ekonomikos augimu, esame elitinių klubų – ES ir NATO – nariai, vienam iš šių klubų šiandien pirmininkaujame. Vilniuje šiandien vieši beveik visos šio klubo žvaigždės, raudonas kilimas aukščiausiu lygiu neseniai mums buvo paklotas Baltuosiuose rūmuose, netrukus Vilniaus oro uoste leisis galingųjų JAV valstybės sekretorius Johnas Kerry – ko mums dar galėtų trūkti? Tamsa įveikta, į mus nukreipti viso pasaulio prožektoriai.

Kodėl apie tai šiandien kalbu? Be abejonės, dėl to, kad būtent Jonas Paulius II buvo popiežius, kuris mums padėjo šią tamsą įveikti, kuris sugebėjo suvienyti pasaulį prieš

komunizmą ir nuolat ragino Europą įkvėpti abiem plaučiais, priimti mus į Europą; kuris būdamas didis diplomatas sugebėjo atstatyti daugiau nei 150 metų nutrauktus diplomatinius santykius tarp Šv. Sosto bei JAV ir sugebėjo sudaryti lemtingą Šventąją sąjungą prieš komunizmą kartu su JAV Prezidentu Ronaldu Reaganu. Pastarasis, tuo metu stebėdamas Jono Pauliaus II pirmąją vizitą Lenkijoje, su ašaromis akyse prisipažino, kad būtent žmogaus siela, religija gali tapti Sovietų Sąjungos Achilo kulnu, ir jos jokia totalitarinė sistema palaužti negali. Apie tai nuolat galvojau dirbdamas diplomatinėje tarnyboje, kol pagaliau ryžausi šiame garbingame Universitete šia tema apsiginti disertacija. Leiskite pasidalyti keliomis mintimis, kurias savo disertacijoje vadinu Jono Pauliaus II palikimu Lietuvai.

Pradėsiu nuo *žmogaus orumo*. Jau 20 metų gyvename neoliberalioje aplinkoje, kuri savaime neturi pozityvios žmogaus vizijos, kurioje nesąmoningai atsisakome savo tapatybės, identiteto, žmogiškumo. Žmogus be dvasingumo, be ontologinės dimensijos praranda savo unikalumą, ištirpsta kolektyvo, institucijos, sistemos anonimiškume. Lietuvoje ir toliau dominuoja technokratinis, „fizikų“ požiūris į žmogų, giliai įdiegtas sovietiniu laikotarpiu. Dauguma mūsų pastangų per pastaruosius 20 metų buvo nukreiptos į, be abejonės, gyvybiškai svarbią išorinę valstybės stiprybę, tačiau mūsų vidinė stiprybė – stipri asmenybė, žmogiškasis orumas, pilietiškumas taip ir netapo pagrindiniu mūsų rūpesčiu per du nepriklausomos Lietuvos dešimtmečius. Tuo tarpu JAV jau prieš 200 metų suprasta, kad stipri valstybė prasideda nuo stiprios asmenybės, ontologinė žmogaus orumo pirmenybė prieš valstybę yra vienas kertinių JAV konstitucinių principų. Jonas Paulius II prieš 20 metų pabrėžė, kad vienas sunkiausių uždavinių Lietuvoje bus išugdyti naują žmogų, išauklėti visapusiškai stiprias integralias asmenybes, o kreipdamasis į jaunimą Popiežius teigė, jog tuometinio Lietuvos jaunimo laukianti ypatinga atsakomybė: „Ne nuo langų, bet nuo pamatų pastatyti savo krašto ateitį“. Atsisveikindamas 1993 m. rugsėjo 8 d. Jonas Paulius II priminė, kad Lietuva labai gerai žinanti, ką reiškia tvarkyti žmogaus gyvenimą be Dievo, tačiau ar praėjus 20 metų galėtume savo gyvenimą tvarkyti kitaip, matyt, gali atsakyti tik tas jaunimas, į kurį tuo metu kreipėsi Popiežius.

Bendruomeniškumas arba solidarumas, subsidiarumas – dar vienas principas, kurio iki galo neišgirdome. Būtent santykiyje su kitu asmeniu, bendruomene atsiskleidžia žmogaus orumas, jo integralumas. Turime puikiai veikiančią išorinę normatyvinę demokratiją su neprikaištingais rinkimais, tačiau po 20 metų ateina laikas susirūpinti ir vidine demokratijos kokybe. Atkūrus šalies laisvę, pilietinė visuomenė nesugebėjo pereiti į aktyvios, kūrybingos sąveikos etapą. Po valstybės atkūrimo išsigalėjęs ekonominis neoliberalizmas padėjo įveikti totalitarinę komunistinę sistemą, tačiau nepadėjo atkurti sugriautų žmogaus orumo, šeimos, socialinės terpės likučių. Sukurti demokratines institucijas ir įvesti rinkos ekonomikos modelį buvo nesunku, tačiau socialiniai ir kultūriniai pokyčiai vyksta labai lėtai – pilietinės teisės savo savaiminiu egzistavimu nesukuria veiklių ir atsakingų piliečių ar jų bendruomenių. Būtent organiška, patriotinė kankinių bendruomenė sugebėjo pasipriešinti sovietų okupacijai Lietuvoje. Matyt, todėl šie organiški bendruomeniniai, „nelogiško žmogiškumo“ židiniai visuomet būdavo pagrindiniai autokratiškos sistemų taikiniai, – kaip rašo Czesławas Miłoszas: „kas būtent ir kėlė didžiausią įniršį piktosioms jėgoms: kai kurie papročiai, institucijos, pirmiausia visokie organiški, tarsi savaime gyvuojantys ryšiai tarp žmonių, palaikomi šeimos, tikybos, kaimynystės, bendro paveldo. Žodžiu, visas netvarkingas, nelogiškas žmogiškumas...“ Manau, turime padaryti viską, kad

prikeltume mūsų bendruomenes, mūsų nelogiško, bet galingo žmogiškumo židinius, kurių dėka sugriovėme sovietų imperiją, kurių dėka galime ir toliau galėsime bet kada pasipriešinti bet kokiai tamsai, kurios tikrai netrūksta ir netrūks ateityje.

Ir paskutinis Jonui Pauliui II svarbus principas, kurį jis tiesiogiai siejo su Vilniumi, esančiu šalia istorinio, kultūrinio, religinio lūžio taško – tai mūsų *ekumeniškumas*, mūsų pačių kunigaikščių sukurtas. Palaimintasis Jonas Paulius II savo raštuose pabrėžia ypatingą metapolitinį senojo Vilniaus vaidmenį, kuriame harmoningai sugyveno įvairios tautos bei religijos. Popiežius pažymi, kad Vilnius jam yra ypatingai artimas ir būtent lietuviai suteikė Lenkijai „jogailaitišką“ identitetą, kurio esminės savybės yra „daugialypiškumas ir pliuralizmas, o ne apsiribojimas ir užsidarymas“. Be abejonės, ekumeniškumas nereiškia savo tapatybės atsisakymo – atvirkščiai, Jonas Paulius II ypatingą dėmesį skiria patriotizmui, ypatingai tautos misijai, kurią kiekviena tauta įgauna savo Krikšto momentu, tačiau esu įsitikinęs, kad būtent ekumeniškumas yra viena svarbiausių mūsų misijos dalių ir jos išsipildymas, o ne užsidarymas, radikalizacija ir susiskaldymas. Lietuvos narystė elitiniuose Vakarų klubuose, prasidėję Rytų kaimynių integravimosi į transatlantinę šeimą procesai turėtų sudaryti palankias geopolitines sąlygas Lietuvos ekumeninėms ambicijoms atgaivinti. Galutinis krikščioniškos Europos suvienijimas (ne tik geografinė, teisine, ekonomine, technokratinė, bet ir metapolitine prasme) – tikslas, kurio siekė ir Europos Sąjungos Tėvai kūrėjai, ir palaimintasis Jonas Paulius II, ir senieji Jogailaičiai – galėtų tapti ilgalaikiu strateginiu Lietuvos tikslu.

Prieš 20 metų ištrūkę iš tamsos, šiandien patekome į akinančią prožektorių šviesą, tačiau nepamirškime, kad prožektoriai šviečia laikinai ir paprastai sunaudoja per daug elektros, savo ruožtu, tikroji šviesa yra, visuomet buvo ir bus vidinė. Ačiū už dėmesį.

Vilnius, 2013 m. rugsėjo 6 d.